

Transkripsjon av podkast fra Skeivt arkiv:

«Han kunne ikke leve ham foruten»

Hvordan gikk det med de to? Den litt overraskende historien får du her.

To menn sto for retten i 1916. De hadde brutt Straffelovens paragraf 213 som kriminaliserte sex mellom menn. Skeivt arkivs historiker Runar Jordåen har besøkt Statsarkivet i Trondheim og funnet sjeldne og til nå ukjente stemmer fra denne tiden, som snakker til oss på en helt unik måte.

Lengde: 32 min 52 sek

Bjørn André Widvey:

«Han har fattet så sådan kjærlighet til Schølberg at han ikke kan være ham foruten. Og det forhold som har oppstått mellom ham og Schølberg, er det ingen som kan sette seg inn i eller formå å sønderrive.»

Intro melodi fades sakte ut.

Bjørn André Widvey:

Du hører på podkasten Skeiv historie fra Skeivt arkiv ved Universitetet i Bergen. Jeg heter Bjørn André Widvey, og i dag har jeg besøk av historiker Runar Jordåen.

Og dette jeg leste innledningsvis er fra en ny og spennende oppdagelse. Og du kom først over denne saken i en artikkel.

Runar Jordåen:

Det stemmer. I 1916 sto det i Adresseavisen, avisen i Trondheim, at det var blitt behandlet en sedelighets sak mot to homoseksuelle menn i Byretten. Og etter å ha lest denne artikkelen tok vi kontakt med Statsarkivet i Trondheim. De leitet da i sine arkiver etter Byretten og i politiarkivene. Og det som venter på meg da jeg kom på lesesalen i Trondheim (lyd av papirene) var en historie helt utenom det vanlige.

Runar Jordåen: på lesesalen i Statsarkivet:.

Leser:

«Trondheim politikammer, dommer, akter...» Nå er jeg veldig, veldig spent. Det må jeg bare si.

«Dette har artet på den måten at de har kysset og kjærtegnet hinannen. Og i hverandres nærvær og påsyn drevet onani...»

Det er sånn de holder på i retten, da....

Runar Jordåen:

Den ga et innblikk i en tid som var helt annerledes enn i dag, og en tid der det der vi har få spor etter skeiv kjærlighet og seksualitet. Så dette materialet er rett og slett et veldig rikt materiale der historien snakker til oss på en helt unik måte.

Runar Jordåen: på lesesalen i Statsarkivet:

Det står jo at de har kysset og kjærtegnet hinanden. Det er jo fint da....

Bjørn André Widvey:

Dette er jo en historie som har vært glemt, kan vi si, og delvis gjemt. For disse rettsdokumentene har jo vært klausulert i, ja hvor lang tid?

Runar Jordåen:

Nå er det slik at straffesaker er klausulert i 100 år. Og så det er en annen grunn at det rett og slett ingen som har kommet på og søke etter denne saken. Så dette er liksom en sak, og de saksdokumentene som er på kanskje 150 sider med ulike håndskrevne dokumenter.... Disse saksdokumentene de gjør at fortid og historien taler til oss og fortidens mennesker.

Bjørn André Widvey:

Og du har jo nå lest alle disse dokumentene og til og med transkribert de. Så du er jo den som på en måte kan denne historien best. La oss begynne med begynnelsen. Hvordan begynte dette for de to?

Runar Jordåen:

Jo, det begynte da med at Anna Nervik, hun var 28 år gammel og hun var fra arbeiderklassen. Hun tropper opp på Politikammeret i Trondheim den 20. Mai 1916.

Og der forklarte hun da, at hun fryktet at mannen hennes sto i et usedelig forhold, som det sto, til en annen mann.

Runar Jordåen: på lesesalen i Statsarkivet:

«Han foreslo for henne at hun sammen med en venninne skulle gå i teatret, mens Schølberg lovet at være hjemme hos hennes mann, og erholde denne fra å gå til Pedersen.»

Ja, han driver og lurer dem.... For å være alene med ham da, eller noe sånn.

Bjørn André Widvey:

Og da vet vi jo i dag at det betyr paragraf 213-materiale, altså noe innenfor der.

Runar Jordåen:

Ja. Denne saken gjaldt at Anna Nervik var gift med Karl Nervik, en 26 år gammel malersvenn. Sammen hadde de da en 2 år gammel sønn.

Og Trondheim på denne tiden, midt under første verdenskrig. Det var ganske dårlige tider, og det var et sterkt klassesdelt samfunn.

Så her snakker vi da definitivt om folk fra lavere sosiale lag, fra arbeiderklassen, og de hadde da bodd i den utpregede arbeiderbydelen Ila i Trondheim.

Der bodde folk fra deres sosiale lag. Det var ved jul året før at Anna først hadde hørt om en kommunearbeider som var i slutten av 40 årene og som heter Johan Schølberg.

Like over nyttår fikk mannen hennes, Karl Nervik, i oppdrag å male et skap hjemme hos denne Johan Schølberg.

Og for å gjøre dette hadde Karl flyttet inn hos Johan. Og Johan var også arbeider. Han bodde også i bydelen Ila sammen med sine 2 yngste barn, og han var enkemann.

Bjørn André Widvey:

Og det som gjorde at hun Anna da rett og slett ble litt bekymret, var det at Karl ikke hadde lyst til å flytte hjem igjen. Han ble bare boende hos Johan.

Runar Jordåen:

Ja han gjorde det, og i starten så hadde det vært greit. Hun hadde da vært hjemme hos sine foreldre ute på Frøya der hun kom fra, i noen uker. Så det var greit. Men da han etter hvert ikke ville flytte hjem, så begynte hun å bli bekymret da.

Og da hun kom hjem fra Frøya, spesielt da så kom vi hjem til leiligheten i Trondheim, og fant at det mangler diverse ting i leiligheten... Hun fant hverken Karl der, men hun fant heller ikke en del planter, håndarbeider, kopper og gardiner.

Så da tok hun med seg moren sin, som også kom til byen, og de troppet opp da hjemme hos Johan Schølberg.

Og der fant de da koppene og alt dette innboet. Og Karl.

Bjørn André Widvey:

Og der fikk vi, eller i alle fall på den tida, fikk hun også et brev fra Karl, hvor han da ba om skilsmisse.

Runar Jordåen:

Ja, det hadde hun fått da hun var på Frøya. Så hun var jo klar over at han var i ferd med å gå ut av dette ekteskapet.

Bjørn André Widvey:

Men han var ikke noe interessert i å komme hjem, og det ble noen litt opphetet situasjoner rundt dette, hvor blant annet Johan da gikk inn og kommer noen trusler.

Runar Jordåen:

Han ville heller drepe Karl, enn at han skulle få dra hjem igjen til kona si.

Bjørn André Widvey:

Ja nettopp. Og det var da dette her på en måte ble bragt inn for politiet.

Runar Jordåen:

Ja. For etter hvert så klarte du altså ikke å få han hjem. Hun hadde fått høre rykter om at dette forholdet var et slags kjærlighetsforhold.

Så hun gikk da til politiet, og etter hvert så leverte da en anmeldelse på sin mann og på Johan Schølberg for dette her usadelige forholdet eller homoseksuelle forholdet som det etter hvert da blir kalt i politiet sine rapporter.

Bjørn André Widvey:

Og da ble Karl hentet inn til politistasjonen til avhør.

Runar Jordåen:

Så da tropper han altså opp på politistasjonen, eller kanskje han ble hanket inn der.

Han var en 26 år gammel mann. Han var relativt liten av vekst, står det i noen av kildene, og som sagt jobber han da som malersvenn. Han kom opprinnelig fra en arbeiderfamilie i Orkdal som ligger litt utenfor Trondheim, da cirka 5 mil utenfor.

Og han ble da forklart grunnen til at han var der, nemlig den mistanken om dette forholdet, og i dette første forhøret da så innrømte han at han tidligere samme år i lengre tid har det bodd hos Schjølberg, sammen med hans to barn hjemme i den leiligheten på ila.

Bjørn André Widvey:

Og han innrømte rett og slett et forhold mellom de to.

Runar Jordåen:

Ja.

Bjørn André Widvey:

Og da skriver politikonstabelen i protokollen etter avhøret, at dette gjaldt en anmeldelse etter straffelovens paragraf 213, som på den tiden da fremdeles gjorde seksuell omgang mellom menn straffbart.

Men som vi har hørt tidligere var paragraf 213 ganske lite brukt, kun når det var «påkrevet av allmenne hensyn», så hva var det som gjorde at paragrafen ble anvendt denne gangen?

Runar Jordåen:

Nei, det er nok et sammenfall av mange forhold. Det er dette ekteskapet som kommer inn i bildet. Altså i paragraf 213 så stod det at utuktig omgiengelse og at seksualitet mellom menn var forbudt. Men altså bare når allmenne hensyn tilsa det. Og disse allmenne hensynene var da definert nærmere som at det vakte offentlig forargelse, eller at det var skjedd ungdomsforførelse.

Det eventuelle offentlige forargelsen som skjedde her, var jo da at dette forholdet var kjent og at det var en mann som hadde forlatt kona si.

Men uansett så skulle det veldig mye til selv i et sånt forhold, for at det skulle komme til en tiltale og en dom. Og det var altså ikke et gitt utfall, heller ikke denne saken.

Bjørn André Widvey:

Nei, og det det faktum at Karl var 26 Johan var 49 hadde ingenting å si her. Det handler ikke om ungdomsforførelse, for en mann på 26 år er jo ingen ungdom.

Runar Jordåen:

Nei, altså, det ble på ingen måte bragt inn i denne saken.

Det, og det kom jo etter hvert fram at dette var et gjensidige forhold.

Bjørn André Widvey:

Og Johan Schjølberg ble jo og da som den andre parten i dette forholdet også avhørt av politiet, og hva kunne han fortelle og eventuelt innrømme?

Runar Jordåen:

Altså, det var jo sånn at Karl innrømte det umiddelbart, men når Johan da ble innbragt på til politiet, så var det først etter som det står «etter inngående og skarp eksaminasjon» at han innrømte forholdet. Men når han først gjorde det, så innrømte han og at han hadde begynt med å ha seksuelle forhold til menn 4 år tidligere.

Og det hadde han da gjort etter at det var en venn av han som hadde lokket ham med i Vår Frue Park, altså midt i sentrum i Trondheim.

Og dette var da en park der menn møttes for å ha sex med hverandre på kvelds og nattestid. Så sånn hadde han liksom kommet inn i dette.

Bjørn André Widvey:

Men politiet, i første omgang etter disse to avhørene, landet rett og slett på at saken inntil videre stilles i bero under forutsetningen da av at Karl og Johan rett og slett holdt seg vekk fra hverandre.

Runar Jordåen:

Ja, så det fikk de da beskjed om at de skulle holde seg vekk fra hverandre.

Men statsadvokaten var og inne i bildet og minner da politiet på at de måtte følge saken videre og og se om de klarte å holde seg fra hverandre. Så saken kunne egentlig ha enda med at politiet kom med en slik advarsel.

Bjørn André Widvey:

Men kanskje ikke så overraskende, så klarte det jo selvfølgelig ikke å holde seg fra hverandre. Så dette denne saken bare fortsetter.

Runar Jordåen:

Johan kom rett ut av forhøret og gikk rett og oppsøkte Karl, og det gikk en tur sammen og de overnattet sammen igjen.

Men dagen etterpå dro det og Karl til sine foreldre i Orkdalsøra, og ikke lenge etterpå så kom også Johan samme retning, og de reiste reiste videre til gruvesamfunnet. Løkken verk i Sør Trøndelag, og da begynte de å jobbe der. De fikk seg jo da jobber, Karl han som maler da som jo var yrket hans, og Johan fikk også en jobb på Løkken verk så med lasting av malm da, så dette var jo et gruvesamfunn da.

Bjørn André Widvey:

Men, men politiet fulgte litt med de allikevel. De fikk besøk av en lensmann.

Runar Jordåen:

Ja, fordi det er det gikk rykter helt Trondheim om at de hadde flyttet sammen der. Så da, siden dette var 7 mil utenfor Trondheim, så var det lensmannen i Meldal som fikk i oppdrag å undersøke dette nærmere, og da tropper han opp på Løkken verk og møtte på Karl. Og han forklarte da at de hadde kommet der ikke så lenge før, og at de hadde fått seg jobb og at de hadde fått seg en slags leilighet da i en av de såkalte arbeiderbrakkene på verket. Karl mente da at det ikke hadde vært noe usedelighet, men de hadde altså bodd sammen.

Bjørn André Widvey:

Men så skjer den utvikling. For da er Johan en tur tilbake i byen, altså i Trondheim, og her blir han pågrepet og arrestert 30. juni.

Runar Jordåen:

Ja, dette er jo en direkte følge av lensmannen sin undersøkelse av hva de hadde drevet på med på Løkken verk. Så Johan, han blir altså arrestert og satt i fengselet i Trondheim.

Og når Karl da fikk høre om dette, så ble han ifølge en av politirapportene «aldeles ut av seg selv og reiste straks til Trondheim for at tale med Schølberg.»

Bjørn André Widvey:

Og det er jo her det sitatet jeg hadde innledningsvis kom. Da han kom til Trondheim, så sa han da i følge politirapporten 4. Juli at «han har fattet sådan kjærlighet til Schølberg at han ikke kan være ham foruten.»

«Og det forhold som er oppstått mellom ham og Schølberg, er det ingen som kan sette seg inn i eller formå at sønderrive» altså klare å rive fra hverandre eller få til å ta slutt.

Bjørn André Widvey:

Og han sier videre at han var ikke i stand til å arbeide på Løkken når han visste at Schølberg satt arrestert i Trondheim.

Altså vi skjønner jo her, det handler jo om... Dette er ekte kjærlighet.

Runar Jordåen:

Ja, det er veldig sterke krefter i spill. Helt tydelig. Og dette resulterer i, når han har sagt dette her, at han også blir puttet i fengsel i Trondheim.

Bjørn André Widvey:

Nei, men ikke nok med det. Da skal han og undersøkes psykiatrisk. Og hvorfor det?

Runar Jordåen:

Nei, altså, det er vel det at man lurer på om den seksuelle tilbøyeligheten da til andre menn, at det i seg selv er noe sykkelig.

Og så mener man vel at han har noen litt spesielle forestillinger og ideer.

Bjørn André Widvey:

Og så ble det forhørsretten i begynnelsen av juli, og da var de siktet både etter 213 ja, men og den paragrafen som heter 219. Hva handler den om?

Runar Jordåen:

Om den handler om da grovt å krenke sine plikter mot ektefelle eller barn. Og det går jo da på at Karl hadde flytta ut fra sin familie.

Bjørn André Widvey:

Og så skal vi huske og at tilbake i 1916 så betydde jo dette kanskje litt mer enn det hadde gjort i dag, fordi han hadde vel gjerne en forsørgerplikt for kone og barn. Som de kanskje mistet når han flyttet ut, så det det impliserer jo litt mer enn kanskje hva har det gjort i dag, å gå ut av ekteskapet.

Men hva forklarte de i forhørsretten?

Runar Jordåen:

Da fikk vi jo videre forklaring av dette forholdet. Blant annet at det hadde pågått helt siden oktober året før. Og samtidig så forklarte både Karl og Johan, de påstod at de hadde holdt seg fra hverandre siden anmeldelsen.

Det var først under den etterforskningen at de hadde fått vite at forholdet var straffbart. Det var ikke noe de de var klar over, hevdet de da.

Bjørn André Widvey:

Det kan si litt om hvor lite kjent paragraf 2 13 var i allmennheten.

Runar Jordåen:

Ja, den var nok veldig lite brukt i Trondheim på dette tidspunktet. Vi har ikke full oversikt over det, men for eksempel i Bergen, så var det én sak fra et sånn et 10 år da tidlig på nittenhundretallet, så de sakene var veldig sjeldne.

Bjørn André Widvey:

Men nå ble de i alle fall fengslet videre. De satt i fengsel fram til 15. juli, i varetekt rett og slett. Og da var det et nytt møte i forhørsretten, og hva kom fram da?

Runar Jordåen:

Da forteller de litt videre om forskjellige ting. Han fortelle om sitt forhold til konen Anna, altså Karl, som han hadde møtt i 1912, og som hadde blitt gravid, og det hadde vært en forelskelse, men at den forelskelsen fort hadde godt over, så samtidig som han hadde vært gift, så hadde han hatt ulike forhold til menn, sa han da.

Bjørn André Widvey:

Han fortalte vel og at han gifter seg med henne nettopp fordi hun ble gravid. Ja som jo kanskje var vanlig på den tiden.

Runar Jordåen:

Det er nok ganske vanlig da på den tiden, ja.

Men så kommer jo Anna, altså kona i rettssalen, og hun forteller da at forholdet først hadde vært et bra ekteskap. Og at hun først etter å ha begynt å høre disse ryktene, om at Johan og Karls er kjærester... Og det er jo interessant at de bruker som begrep «kjæreste» på denne tiden om et forhold mellom to menn. Først hadde hun ikke trodd på dette her. Men så har hun altså etter hvert funnet ut at det var noe i det.

Bjørn André Widvey:

Vi skal snakke litt mer om denne psykiatriske undersøkelsen som yngstemann Karl ble satt til å gjennomgå, for der er det noen interessante funn du har gjort i de papirene du har kommet over.

Runar Jordåen:

Ja, for det blir altså gjort en sånn legeerklæring da. Denne legen han er rettssalen, og han ser på dokumentene i saken og snakker med Karl.

Og da merker han seg forskjellige ting. Blant annet at Karl på en måte ikke mener at han er skyld i det som har skjedd. Han ser seg derimot som den som er forurettet, som er offer i denne saken. Og legger skylden på korna.

Og i tillegg så sier han jo en del om denne her tiltrekningen til andre menn.

Og det er noe som sitater som er ganske interessant, for du får innblikk hans egne tanker rundt dette.

Bjørn André Widvey:

Her ser han for eksempel på forespørsler om hans abnorme seksuelle tilbøyeligheter, opplyser han at disse finnes fra de høyeste til de laveste og nevner blant annet Aleksander den store Katarina av Russland og ikke minst romerne.

Han er jo litt belest her, og han har jo på en måte fått med seg noe historie.

Runar Jordåen:

Og det det er jo veldig interessant, da. Vi har veldig få sånne vitnesbyrd fra folk fra arbeiderklassen på på denne tiden, der de på en måte tenker og reflekterer rundt dette.

På en eller annen måte har han hørt om disse figurene, som Alexander den store som det ofte er snakket om som en sånn... Ja, i homohistorien, da.

Det finner du ut av denne her legeerklæringen. Men også det der er hans tanker om at han er naturelsker, at han helst vil være ute i guds frie natur og at den eneste som han finner som deler denne interessen, er da denne Johan.

Og at det er liksom denne tanken om natur og blomster og sånt som gjør, som virkelig har gjort at de har fått en sånn gjensidig sympati og forståelse.

Bjørn André Widvey:

Men han har jo ikke så sympatisk innstilling, han legen da.

Fordi han han skriver «han er liten av vekst og blek og slapp, men ellers fysisk frisk.

Men en svak karakter. En i en moralsk og intellektuelt henseende svekket personlighet og gir inntrykk av å ha enkelte vrangforestillinger.»

Han får ikke mye gehør hos denne legen, altså.

Og da får han og en slags diagnose eller en slags konklusjon i hvertfall.

Runar Jordåen:

Ja, fordi han mener jo at Karl lider av vrangforestillinger. Og de vrangforestillingene er jo det at kona har skyden.

Og så er det disse tingene han har sagt om Alexander den store og så videre, da som legen mener kan tyde på at han har en eller annen form for sin sykdom. Og han anbefaler at Karl blir lagt inn på en lukket anstalt, altså et lukket sinnssykehus for å bli videre undersøkt for å finne ut om man var psykisk syk.

Bjørn André Widvey:

Men historien ruller videre den, og i august er det enda et møte, det tredje møtet i forhørsretten. Og da er jo den legeerklæringen som vi nettopp har snakket om, den er jo da sentral. Men nå har både Karl og Johan fått en advokat som skal forsvare dem, og det er ikke noen hvem som helst.

Runar Jordåen:

Han heter Johan Nicolai Brun. Og jeg forestiller meg ham som en sånn der stjerneadvokat i Trondheim på dette tidspunktet. Han drev et svært populært advokatkontor, og han hadde en årrekke vært medlem i bystyret, tilogmed i en periode fungerende borgermester i byen. Så her er det snakk om at en en person som som alle kjente til. En kjendisadvokat.

Og det han gjør, er at han går rett inn og plukker fra hverandre den psykiatriske erklæringen. Resonnement til legen er helt på trynet, mener advokaten. Han mener jo det at legge inn Karl for en sånn observasjon i en lukket anstalt for en videre undersøkelse, at det vil være veldig drastisk grep i en sak der det egentlig ikke er kommet noe særlig beviser for at han kan bli der under en eller annen form for psykisk sykdom.

Og blant annet sier advokaten at det at Karl legger skylder på kona for det som har skjedd, ikke handler om at det er noen vrangforestillinger inne i bildet. Snarere så er det sånn at det er helt vanlig i slike saker. Ved en konflikt i familieforhold, så legger man skylden på motparten, så det er i alle fall ingen grunn til at man skal være utilregnelig. Og i tillegg, så sier han jo da at det at Karl har lest ting som da kanskje den har legen mener han har misforstått eller ikke har tilstrekkelig og forståelse for, det beviser ingenting annet enn at han mangler de fornødne dannelsesforutsetninger, som advokaten sier. Så Karl har jo ikke en høyere utdanning, og det var jo noe som de færreste hadde tilgang til på denne tiden.

Bjørn André Widvey:

Og forsvarer mener jo det de er siktet for her, er overhodet ikke hverken farlig for samfunnet eller noen andre, og det burde heller ikke reises noen tiltale.

Og han sier vel også at det var «ikke opplyst om noen åndelig smitte som kunne brede seg fra dette forholdet».

Altså det er ingen smitteeffekt, at alle andre menn i Trondheim vil se dette og dermed automatisk bli homoseksuelle selv.

Runar Jordåen:

Ja, og det er jo nettopp det som er på en måte bekymringen på denne tida i samfunnet da, at det er noe skal spre seg da.

Men, han argumenterer jo for å ikke få han lagt inn på lukket anstalt, og der har jo da retten latt seg overbevise.

Bjørn André Widvey:

Så Karl slapp det, ja. Men det kommer allikevel en dom mot disse to karene, Karl og Johan.

Runar Jordåen:

Ja, de blir altså tiltalt både for det seksuelle forholdet paragraf 213 og for den der med å krenke sine plikter mot ektefelle eller forsømme familien sin.

Så da er vi altså tilbake til der vi begynte med dette avisoppslaget. Saken er i meddomsretten eller i byretten den 1. september 1916, og her faller da dommen.

Bjørn André Widvey:

Hvor lenge var det de måtte sone? Vet vi det måtte de sitte hele tida ut eller?

Runar Jordåen:

Det ser ut som de har gjort det.

De fikk i alle fall 60 dagers fengsel hver, og begge ble jo da dømt for både dette seksuelle forholdet og for å ha krenket ekteskapet og pliktene. For Johan hadde vært den som på en måte holdt Karl vekke fra sin kone og sin familie da.

Bjørn André Widvey:

Men så har jo du og da sett på, prøvd å finne et kilder på hva skjedde med de videre? Og du har jo egentlig funnet ut at de holdt sammen livet ut.

Runar Jordåen:

Ja det det kan det kan se sånn ut.

Dette forholdet, som han sa «ingen kan sønderrive, og ingen kan sette seg inn i», kan nesten se ut som om det har fortsatt.

Og det må jo også sies at i rettssaken ble ekteskapet oppløst, så retten bestemte at ekteskapet mellom Karl og Anna var slutt.

Og så vet vi ikke hva som skjer med dem det første året, halvannet året.

Men så ser vi det utrolige når man slår opp i datidens telefonkatalog som er adressebøkene for Trondheim, så finner vi i nittenatten, så bor de på samme adresse.

Bjørn André Widvey:

Og i de folketellingene som kommer framover, så ser man at de fortsetter å bo sammen. Ja, de bytter riktignok adresser etter hvert, men fortsetter å bo sammen i, altså i flere tiår.

Runar Jordåen:

Ja, og nettopp det at de flytter... Altså hvis jeg har bodd på samme sted og bodd sammen er jo en ting, men de flytter fra den ene adressen til den andre i Trondheim og hele veien så er det er det de to. De bor i Wesselsgate, i Kongensgate, i Smedbakken og til slutt på en adresse som heter Ilevollen 3 b, som jeg tror i dag heter Nidareid 7.

Her må jo de som er lokalkjent i Trondheim ile til å hjelpe oss.

Det ser altså ut som de bor sammen i årevis etterpå. Faktisk bor de sammen helt til Johan døde i 1955, og da var Johan en veldig gammel mann.

Bjørn André Widvey:

Det må han jo ha vært, for han var jo 49 år i 1916.

Det ser jo ikke ut som den den såkalte skandalen fra 1916 nødvendigvis har hatt så mye å si. Fordi du fant ut og at i gravferden til Johan, så var det jo veldig godt besøk, han fikk gode skussmål...

Runar Jordåen:

Det blir jo da sagt at han... Det var en godt besøkt begravelse, og han ble beskrevet som en gammel og strevsom og sagt modig mann.

Og at både barn, barnebarn og oldebarn var til stede.

Bjørn André Widvey:

Ja, og hvordan gikk det med yngstemann Karl?

Han levde noen år til alene.

Runar Jordåen:

Ja, ikke så mange år, bare 4 år. Han døde i 1959.

Bjørn André Widvey:

Denne historien som du nå har gjenoppdaget, hva har du lyst til å gjøre med den videre for å prøve å finne enda flere tråder og finne enda mer «kjøtt på beinet»?

Runar Jordåen:

Ja, altså det som gjør saken såpass interessant... For dette er jo bare én sak, så du får ikke det brede bildet med å se på flere saker, men du får en dybde.

Du får for eksempel det med hvordan de så på seg selv, hvordan han reflekterte om historie i forhold til det med homoseksualitet.

For eksempel, så sier Johan om Karl at Karl han var av den natur at han er glad i mannspersoner. Det er jo da en sånn tankegang om at det finnes noen mennesker som har som er glad i mannspersoner, da som gir oss et innblikk i den tiden. Så det å utforske denne saken videre kan gi oss mange tanker som går utover bare den ene saken.

Og det som jeg har lyst til å gjøre videre, i tillegg til å forske enda litt dypere i rettsmaterialet fra 1916, så er det historien om hva det blir av dem videre.

Altså vi har sett at de bodde sammen resten av livet. Men hva var innholdet i deres samliv.

Og egentlig så ønsker jeg aller helst at å komme i kontakt med folk som kan huske disse personene. Kanskje først og fremst etterkommere, men kanskje også andre som kan ha kjent disse personene, selv om det begynner å bli en god del tiår siden.

Bjørn André Widvey:

I begravelsen til Johan så var det jo både barn, barnebarn og ikke minst oldebarn til stede.

Hvis det var oldebarn til stede i 1955, så snakker vi egentlig bare om godt voksne folk i dag. Det bør absolutt være noen slektninger etter dem.

Runar Jordåen:

Vi har for eksempel ikke funnet bilder av de to.

Så dette er jo en sånn interessant sak der vi kan se på skriftlige kilder som ligger i domstolsarkiver, som gir et veldig levende bilde av tiden og hvordan folk har tenkt og sånne ting. Og så kan man kombinere det med muntlige kilder da.

Ja, det tenker jeg vil utdype vårt bilde av dette.

Og så kan man jo tenke seg at man får et innblikk i at det ikke bare var mørkt. Det var også muligheter for to menn å bo sammen.

På tross av at de ble dømt for dette. Noe de færreste ble. Men på tross av det så kunne de altså fortsette å bo sammen resten av livet.

Bjørn André Widvey:

Du har hørt på Skeiv historie fra Skeivt arkiv ved Universitetet i Bergen. Mitt navn er Bjørn André Widvey, og jeg har snakket med historiker Runar Jordåen.

Få med deg alle episodene våre der du hører podkastene dine.

Podkasten er produsert av Jo Hjelle.